

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

БРОЈ 10. У Сомбору 15. маја 1880. Год. XII.

„ШКОЛСКИ ЛИСТ“ излази сваког 1. и 15. у месецу. Претплата је за целу годину 3 ф., за 4 месеца 1 ф. а за Србију 8 динара годишње. Учитељи, који имају мању плату од 300 ф., богослови и приправници добијају лист у пола цене. Дописи и претплата шаљу се: Уредништву „Школског листа“ у Сомбор.

СЕДНИЦА НАР. ЦРКВ. ШКОЛСКОГ САВЕТА, ДР- ЖАНА 8. И 9. МАЈА О. Г. У КАРЛОВЦИМА.

Седници овој председавао је преузв. г. администратор Анђелић, а присуствоваху гл. шк. референт др. Ђ. Натомшевић и чланови: Ј. Борота, Н. Ђ. Вукићевић, Т. Димић, Др. Св. Касапиновић, Ст. Лазић, Др. Н. Максимовић и секретар И. Ђирић. Прочитан је и одоствовен записник од прошле две седнице. — Саб. одбор јавља, да је по предлогу Ш. С. одређено проф. мађарског језика у учитељској школи у Сомбору 240 ф. награде, исто тако проф. М. Грбићу у Г. Карловцу 90 ф. за суплетуру проф. Бакића. — Саб. одбор јавља, да је по предлогу Ш. С. одредио плату за једног учитеља на вишој девојачкој школи у Сомбору. — В. кр. уг. министарство богочасти и јавне наставе наређује, да се од идуће школске године учи уз природопис свиларство у свима школама и да се сви приправници, учитељи и учитељице поуче у том, а професори препарандија, који предају природне науке, да иду на свиларски течај у Горицу. Препоручује се саб. одбору, да одобри 300 ф. проф. М. Петровићу, да може ићи на тај течај. — Одређује се квинкенал М. Долги, шк. референту за вршачку и темишварску дијецезу, од 1. дец. 1879. — Архидијецезални шк. одбор подноси извештај о општини вуковарској погледом на учитеља Милоша Белеслина. Решено, да се избор новог учитеља уништи, Белеслин успостави, учитељици да се поврати законита плата од 500 ф. и да се иста од 1. јан. 1880. редовно издаје. — Епарх. шк. одбор бачки подноси призив Милоша Летића учитеља у Фелдварцу. Решено, да се суспензија дигне, а акта се враћају, да се донесе мериторно решење. — Рекурсе општине сенђанске, поднесен по епарх. шк. одбору бачком, враћа се

WWW
У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

натраг истом одбору с' тим, да пошто је Влашић изабран за пароха има општина стечај на упражњено учитељско место расписати. — На поднесак епарх. шк. одбора бачког о жалосном стању школе у Бајши упућује се исти одбор, да поради код жупанијске власти, да општина држи школу по пропису и да допуни учитељску плату, а ако материјална средства за то никако нема, да парох прихвати школу. — Епарх. шк. одбор темишварски у погледу наредба министарства јавне наставе. Закључено, да се министарство умоли, да сваку наредбу, која се тиче вероисповедних школа, шаље школском савету и да уједно и нови закон о настави у маџ. језику и упутство жупан. надзорницима о том, достави овом савету. — У погледу учења маџ. језика, издаје се наредба свима епарх. шк. властима у Угарској, да настава у маџ. језику има почети у 2. разр. уз очигледну наставу, где ученици треба да уче маџ. речи и реченице, а почев од 3. разр. по 3 сата у сваком разреду засебно, где је пак само један учитељ, ту 3. и 4. раз. по 3, а 5. и 6. по 2 сата заједнички, имају се ученици учити маџареки говорити, читати и писати. — Издају се учитељски декрети учитељу Милану Попову и учитељици Марији Станишићевој у Карлову. — Уток Јов. Максимовића, учитеља у Беодри, који је изабран за учитеља на девојачкој школи, против епарх. шк. одбора темишварског. Решено позвати епарх. одбор да остави истог учитеља до краја ове године, а за будуће има се расписати стечај за учитељицу. — Епарх. шк. одбор бачки јавља, да је умолио вис. министарство, да се књига о свиларству преведе и на српски језик. Узето на знање. — Преписи записника епарх. шк. одбора будимског и горњо-карловачког узимају се на знање. — Епарх. шк. одбор темишварски подноси извештај о тужби сен-миклушких Романа против тамошњег учитеља Дим. Петровића, доказујући да је иста тужба неоснована, те предлаже да се одбаци на основу истраге. Враћа се истом епарх. шк. одбору, да донесе одлуку у овој ствари. —

Управа учит. школе у Сомбору подноси извештај о успеху за први течај. Приправница Емилија Пешића оставља се и на даље у уживању штипендије, а једно упражњено место од пакрачких штипендија подељује се припр. 1. разр. Душану Плавшићу. — Милица Стојшићевој и Милани Кировићевој дозвољава се, да могу приватно полагаати испит из 1. разреда у учитељској школи у Сомбору, а приправници Милица Петровићевој из Белог Брда, да може приватно полагаати испит из 2. разр. у учитељској школи у Г. Карловцу. — Испитаном учи-

тељу пакрачке препарандије Ђорђу Плавшићу дозвољава се, да може ове или следеће године полагасти учитељски испит у Сомбору. Исту дозволу добијају и привр. учитељи Јован Јанић и Милош Десанчић. — Јован Михајловић, привр. учитељ у Жарковцу, моли за декрет. Пошто се из извештаја епарх. шк. одб. бачког види, да просилац није испитани учитељ, то се његовој молби не може за доста учинити. — Тужба патроната више девојачке школе у Панчеву против Јована Поповића, управитеља исте школе. Пошто је управитељ у свом извештају оправдао свој поступак, не налази Ш. С. да може молби патроната места дати. — Извештај горњокарловачке препарандије, да је истој школи завештао Александар Вуковић 1000 фор., узет је на знање. — Конфесионалним школама у Панчеву допушта се да отпочињу школску годину 20. августа. — Колегија горњокарловачке препарандије моли, да им се даде иста плата као у Сомбору, пошто ће идуће године бити тамошња препарандија сасвим тако уређена као она у Сомбору. Решено ће бити новом уредбом за срп. нар. школе. — Дело „Најважнији проналасци у 19. веку“ препоручује се школским књижицама, а „Мађарски буквар“ од Ј. Поповића и „Упутство“ за тај буквар проглашују се за школске књиге. — Саб. одбор јавља, да је решио, да даде плату за једну годину проф. Бакићу, а његовом супленту две трећине плате. Имају се дотични известити. — Закључује се, да испити о учитељској способности почну у Сомбору 17. јуна, а у Карловцу 27. јуна. — Узима се на знање министарски извештај о стању школа за год. 187%. — Чита се препис записника епарх. шк. одб. горњокарловачког, из ког се види, да више општина неће да шаљу дата за шематизам. Наредује се епарх. шк. одбору, да има извршити све наредбе одавде послате. — На поднесак епарх. шк. одбора бачког у погледу четвртка као феријалног дана решено је, да исти дан има на основу наредбе од 6. јуна 1878. важити у свакој прилици као феријалац, пошто је са том наредбом престала да важи наредба од г. 1872. — По предлогу председниковом упућује се гл. школски рефернат, да ревидује архиве епарх. шк. одбора бачког, темишварског и вршачког. — Ст. Лазић као члан месног школског одбора у Карловцима доставља писмено, да је вис. генерална команда званично признала еминентно вероисповедни карактер срп. нар. школа у Ср. Карловцима, те предлаже зато, да Ш. С. карловачке школе уврсти у вероисповедне и да их прими под свој надзор. Закључено изискати од карловачког магистрата препис дот. наредбе војног заповедништва и чим

исти стигне, узеће гл. шк. референат карловачке школе под свој надзор. — Издаје се налог епарх. шк. референтима, да предузму час пре визитацију нар. школа и да о том поднесу извештај концем школске године. — На молбу С. В. Поповића, шк. референта, решено, да ће му се издати квинквенал. — Неколико учитеља из Н. Сада жале се на референта и бележника епарх. шк. одбора бачког, што им на молбе њихове не издају закључке, који се њих тичу. Саопштити епарх. шк. одбору с позивом, да даде о овом извештај. — Предлог за уредбу о уређењу срп. нар. школа од најнижих до највиших, ког је по наредби Ш. С. сачинио гл. шк. референат, узет је на знање и упућен је на анкетну комисију, која ће о појединим тачкама овог предлога имати своје мњење да да. Предлог овај има се штампати и раздати члановима Ш. С., члановима анкетне комисије и срп. нар. сабора. — У анкетну комисију изабрани су ови чланови: архим. Иларион Руварац ректор богословије, Ст. В. Поповић, шк. референат, Јован Живановић и Др. Милан Димитријевић, професори карловачке гимназије, М. Петровић, професор препарандије у Сомбору, Јов. Поповић, управитељ више дев. шк. у Панчеву, Арк. Варађанин, управитељ виш. дев. шк. у Н. Саду, Јов. Настић, нар. учитељ у Сентоману, Мата Косовац, нар. учитељ у Меленцима, Св. Милетић, нар. учитељ у Земуну и Ј. Благојевић нар. учитељ у Сомбору. Њима се придаје још и гл. шк. референат. Ова анкетна комисија има се састати трећи дан духова у Карловцима и изјавити своје мњење о основи нове школске уредбе. Ш. С. ће за тим у следећој својој седници узети у претрес основу ову са обзиром на мњење анкетне комисије и поднеће поменути предлог за уредбу о срп. нар. школама в. срп. нар. сабору.

ЗНАЧАЈ СРПСКЕ НАРОДНЕ ШКОЛЕ.

(Свршетак).

Српска школа нашега времена, без обзира на спољне околности, мора бити васпиталиште у духу наше православне вере и човечанског поштења и у духу миле наше народности.

Настава у основним знањима само је једно важно средство за васпитање и образовање дечије, а настава у светој вери и благодетности и васпитање религиозно-морално у духу православља мора бити сто-

жер, око кога се има поглавито обртати сав рад школеки. Само овако васпитање кадро је дати деци нашој идеални поглед на живот и узвишени полет ка усавршавању у врлинама хришћанским и човечаским.

Само они могу бити добри учитељи и васпитајељи младежи српске, који су верни синови свога рода и своје свете цркве и људи пуни поштења. Тек уз те особине важи и умно образовање и стручно знање њихово, али без оних главних особина од врло сумњиве су важности потоње две особине учитељске.

Српски народни учитељи, — ако су прави пријатељи свога народа, — нека се огану слепог подражавања туђинству, нека одбаце све варљиве сањарије и покушаје, за које ми и народ наш нисмо дорасли, који у нас смисла никаквог немају, и који нас овако слабе и нејаке лако упропастити могу, па нека прену на својски и свесни рад око подизања и ширења праве умне просвете, око оплемењавања срца и снажења воље повереног им подмладка нашег, једном речи око васпитања младежи на основу наслеђених светиња наших, а то су: име, језик, света православна вера и добри наши домаћи, народни и побожни обичаји, који нас сачуваше за време петстољетног ропства и који нас после толиких мука и пропасти кроз све беде и невоље срећно проведоше и прокрчише нам пут за ускре из дуготрајног мртвила у нови и лепши живот, у живот просвете и свестраног напредка, који ето већ прозиремо, а који ће јамачно дочекати и живовати наша деца и унуци наши, ако им ми у овом кобном времену кадри и вољни будемо сачувати наслеђене светиње наших славних праотаца!

Православна вера и права човечаска просвета, кад се обадвоје схвате како ваља, нестоје ни мало у опреци једна према другој, него се узајмно подпомажу и попуњују, и заједнички најснажније упливишу на усавршавање и уређење како појединих људи, та-

ко и целих народа; јер умно и дружевно образовање само у најтешњој свези са благодравношћу благотворно утиче на људе и народе, а праве благодравности нема нити може бити у народу без чисте побожности у духу оне вере, која се вековима сродила и спојила са народом тим и постала с њиме једно и исто, као што је то код нас Србаља и било у прошлости, и јесте у садашњости, а ваља да остане и у будућности нашој.

Чувајмо дакле нашу православну српску школу као највећу светињу своју, не само од спољних нападаја него је још већма чувајмо од унутарњих њених непријатеља, који хоће у школу да увуку назове противне основима наше свете вере; неделимо и нерастављајмо школу од цркве, него се старајмо, да се света заједница између цркве и школе и братски савез између свештеника и учитеља крени и снажи на свестрану корист и срећу народа нашег; иштимо да се и оне наше школе у Славонији, Хрватској и крајини, које су испод наше автономне црквено-народне управе немилм околностима одузете, по енергичном заузимању преосвештеног епископата нашег и црквено-народног сабора, што скорије поврате и по самој спољној управи својој у крило наше цркве, а и дотле, док стоје те школе изван домашаја автономних црквено-народних власти наших, нека је најглавнија брига православног епископата и свештенства, општина и свију свесних српских грађана, да те школе буду и остану српске, да у њима Срби буду учитељи а српкиње учитељице и да се у тим школама деца наша у свом милом матерњем језику и пијему и у својој светој вери васпитавају: да деца и учитељи цркву недељом и празником полазе; да свештеници наши брижљиво предају науку вере и да трудом својим учине, да се деца и у тим школама са црквеним језиком и црквеним појањем добро упознају, па у цркви, у шко-

WWW.UNILIB.SG

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ди и на дому да поју и читају наше дивне црквене песме и молитве. То нам ни у овим садањим околностима нико закратити неможе и не сме!

Имајмо дакле пред очима свагда узвишени задатак српске народне школе: држимо се својски осведочене истине да је најбоља за нашу децу вероисповедна православна српска народна школа и ову чувајмо, дижимо и бранимо, а у колико би која наша школа по невољи комунална бити морала, чувајмо и у њој децу српску и васпитавајмо је у духу наше свете вере, подајмо и тој школи унутарњи духовни значај, којим ваља да се одликује свака права српска школа, и тако ћемо али само тако себе и своје најмилије сачувати и одржати моћи!

Нека нам је сад и свагда знамење одржања и победе наше часни крст вере Христове, вере православне: „Овим ћемо само победити!“

У Сомбору, у очи великог Четвртка 1880.

В.

НАЈВИША ЗАДАЋА ШКОЛЕ.

(Наставак.)

Пре свега морамо рећи, да нису нужне велике вештине за постижење ових цѐли. Нужно је само *једно*, а то је, да се ми *сами* приклонимо поретку и наравствености, да смо у сва чему честити и ваљани, поштени и верни и да сами правом *енергијом* тежимо ономе, што је добро и истинито. *Предјачити животом* свакад је било боље, него *предјачити говором*, и добар пример увек више вреди од мртве речи. Али је још потребно, да ми у нашим школама свом силом много на *строгу дисциплину* држимо, те да на *послушност*, на *зашт*, на поверљивост, смелост и верност већу *важност* полагамо, него на *знања* и *вештине*. Та богатство у знању и неваљалство ласно могу бити побратими! Без строга васпитања немогуће је облагорођење осећаја. Сви велики мужеви имали су строго васпитање! И то се мора баш *сад* нарочито нагласити; јер што су год *слободније* форме живота, то *строжије* мора бити васпитање! Ову Дистервегову изреку не можемо доста често да поновимо. Па ови за-

хтеви не протежу се само на малени простор школске собе, већ морају ићи на поље у *јавни живот*. Наша младеж по улицама мора се опет у корду узети и у њу улити респекат пред *законом* и *редом*.

Но не треба заборавити, да се истинска моралност тек тамо може наћи, где је и истинска *религиозност*. — Није апсолутно истина, да моралност једног човека од његовог религијског схватања *геср.* од његове вере зависи. Гетова изрека: „Какав је ко, онакав му је и Бог“ од великог је значаја. Јер ни по што није све једно, представљао ја свог Бога као осветничко и крвничко биће, или га себи замишљао као оца љубави, као Бога верности, као највиши идејал најчишће моралности. И у том погледу нам даје хришћанство највише и најбоље, што се само замислити може; јер, као год што нам хришћанство нашег Бога представља као узор *сваке* савршености, тако нам оно представља и Христа, сина божијег, као — да са Жан Паулом речем — као највећег међу најчишћима и као најчишћег међу највећима. Па шта иште тај узор од нас? Ништа друго: „Дао сам вам пример, да *следите* стопама мојима!“ То је кардинална тачка, до које све стоји. Овде је *проба хришћанства*. За то би и тешка неправда била, кад би се ишло за тим, да се оснују и подигну нехришћанске и неконфесионалне школе, јер би се тим од народа узело оно, што му је најпрече. Ама не може се то рећи: Ево, на једној страни је хришћанство, то је једна ствар за се, — а ено, тамо на другој страни је моралност, то је *такође* једна ствар за се —, јер хришћанство и моралност тако су тесно једно за друго скочани, да се не дају раставити. Већ хришћанство само по себи је највећа моралност, најбољи хришћанин је уједно и најбољи човек! С тога нам се је што већма бринути, да нам од наше младежи постану *религиозни* људи и прави *хришћани*. Само се морамо уједно и за то постарати, да се хришћанство не сматра као какво старо здање мртвих мисли, него га треба деци као *живот* у срце усадити, као блажени живот, који опет блажени живот *ствара*.

Ово је једно за чим треба да нам је у нашим школама сада *пре свега* стало: за *строгим* *васпитањем* *ка моралности*, за добром религиозношћу, *проникнутом школским редом*.

Али наше школе нису само заводи за васпитавање, него и заводи *за настављање*, с тога је и оправдано, да ми, с погледом на наставу на ово питање одговоримо: Шта је на *овом* пољу за нашу децу сада најнужније?

Кад о овом питању добро промислим, морам на њ дати двојаки одговор: наша деца морају учити се, да својски *раде* и наша деца морају учити да се свесрдно *радују*.

Наша деца треба школеком наставом да науче 1. *радити* јер знати радити, то је данас најважнији захтев времена. Социјална несрећа наших дана има, по моме мишљењу, свој корен само у томе, што су се људи хтели обогатити *нерадом* и што толики због своје жудње за нерадом до штапа дотераше. Каштига за то није изостала; јер је посао божија наредба, која се некажњена не да оборити. Та човек тек у истину живи, кад ради. Псалмопевац вели: Наш век траје 70 година, а кад је дуг, дође до 80 година, и ако смо га добро провели, то је био у труду и *раду*. Али — могли бисмо додати — шта би било, да га *нисмо* провели у труду и раду! Онда као да га није ни било. Само у *раду*, само у разумном раду, у раду за *добро* других и велике *целине* лежи срећа појединог човека и свију народа. Ако је ова тврдња истинита, — а искуство показује да јесте, — онда је и дужност школина, да децу за посао *важнига*, а то је, дакле, 1. да *бадавадисање* и *шалабазање* у школи не трни; 2. да децу много више целисходнијим и разумнијим начином *занима* и у свима наставним предметима *саморадњу* у пуној мери потпомаже; 3. да не занима *поједине* духовне способности деције, него да *целога* човека, и тело и дух, његово мишљење, осећање и хотење занима, и да радњом за радњу образује. Највеће је зло у школи бадавадисање. С тога и није онај учитељ најбољи, који највише *знаде*, него онај, који своју децу на целисходан начин *занимати* уме. Примање *деце* у школу само за то, да *мирно седети* уче — прекршај је против људске природе. У самој настави треба учитељ децу, што је могуће већма у *заштој* пажњи да подржава, да *кратка* питања ставља али да *дугачке* одговоре изискује, да *сам* много не говори, но да много на то полаже, да се *деца* у говору вежбају. У колико ми у настави *узмицемо*, у толико дете више напредује. И ово је вредно к срцу примити: Не треба баш тако све деци превећ *олакшавати*, не треба им све готово као на тањиру износити, но је боље, да се побринемо, да они сами себи истину *изнађу*. Што си човек сам *изради*, то задржи чврсто, то му остаје *трајан* посед; с тога и јесте од веома велике вредности, да се све деци на прво не издоцира, већ да се упућују, како ће истину моћи *тражити* и *наћи*. У сваком случају треба марљиво начином развијања *штага*, катихизирати и ексаминирати, а по том живо *вежбати*, да би деца оно, што имају *сиурно* и *чврсто*

имала. Боље мало, али то мало нека је *темељно и невропадљиво*. Жакотот је рекао истину, кад је тврдио: „Није онај учен, који је учио, него онај, који је оно, што је учио, *задржао*. За то не треба брзати понут локомотива, но ваља тихо и промишљено, али својски *радити*. Да, треба се постарати, да се радњом за рад *васпитају*. Дан данас не дотера нико ни до чега, ако не зна ништа радити, шта више ни генијалност без рада није *блаослов* по човечанство. За то су марљивост и дурашност неопходно нужна својства свакога грађанина. Али прави рад изискује, да се *разумним* начином вежба. Па тога ради мора се човек васпитати за *мишљење*. (Наставиће се.)

ПРИРОДНЕ НАУКЕ.

Утиче притиска ваздушног на жива створења.

Кад се људи на високе брегове погну или кад се у балону високо у ваздух подигну, онда осећају, да им је мука, да су уморни, а крв им потече на нос и на уши. Дуго се мислило, да те незгоде долазе отуд, што је тада површина тела изложена мањем механичком притиску спољашње атмосфере. По најновијим истраживањима француског научењака Bert-а утиче мањи притисак ваздушни на жива створења поглавито тим, што напон кисика у ваздуху, што га удишемо и у крви, која оживљава ткања, буде мањи. Такав кисик не може да подмирује оксидационе процесе у живом телу у обичној мери, дисање мора да престане, те је ту опасност, да се човек угуши.

Кад се притисак увећа, онда он дела само тим, што напон кисика у ваздуху и у крви буде већи. До три атмосфере бивају оксидације у телу живље, али преко пет промену нарав и ако притисак још већма расте, могу сасвим да престану. Отуд сљедује, да сва жива створења, живела она у ваздуху или у води, животиње као и биљке, морају да умру пре или после у довољно згуснутом ваздуху. Само за нека микроскопски мала тела као да постоји изнимка. Код виших животиња претходе смрти страховити грчеви.

Да се предупредe рђаве посљедице умањеног ваздушног притиска, предлаже Bert, да се удише ваздух, који је довољно снабдевен кисиком, тако да количина кисика, што се удише, остане нормална. Обрато ваља радити, кад је ваздушни притисак повећан. О целисходности тог средства уверио се Bert самим собом. Он се затворио у један цилиндар, у ком се могао ваздушни притисак помоћу ваздушног шмрка по вољи мењати.

Не треба да помињем, од колике су важности ти резултати за пловљење по ваздуху (где су већ опробани) и за радове у згустом ваздуху, у роначком звону и т. д.

Уопште зависи уплив корисних или штетних газова као кисика, угљене киселине и т. д. на жива створења од напона, што га они имају у окружујућој атмосфери. Тај се налази, кад се барометарски притисак помножи са процентуалном садржином ваздуха погледом на дотични газ. Мењање једног фактора може се противном променом другог опет изравнати.

Жива створења, која се у дивјем стању налазе на нашој земљи, прилагодила су се нормалном напону кисика у ваздуху, какав је на месту, где станују. У опште ће им штетити, ако се тај напон измене на више или на мање.

Барометарски притисак и процентуална количина кисика у ваздуху не беху на земљи увек тако као данас. Напон тог газа очевидно је сад мањи и без сумње иде још једнако на мање. Спекулације о постању живих створења на земљи не обзирају се како треба на ту чињеницу. Bert мисли, да су прво постала микроскопска створења, а тих ће прво и нестати услед умањеног напона кисика.

Како су у опште недовршене и непотпуне теорије о развиту живота на земљи, то показују и ова Bert-ова истраживања. Обично се учи, да су морале прво биљке на земљи бити, да очисте ваздух од велике количине угљене киселине, која се налазила у њему. То је по Bert-у нетачно, јер у атмосфери, у којој је тако много угљене киселине, да у њој не могу да опстану топлокрве животиње, не може ни биљка да клија. Зна се даље, да су рептили (гмизавци) пре на земљи били него топлокрве животиње, па и то разјашњују многим угљеном киселином, која се налазила у прво доба у атмосфери. Али то није истина, јер су рептили осетљивији за тај гас него птице, а много већа него сисари.

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

(Главном просветном савету у Србији) постављени су за редовне чланове: др. Јосиф Панчић, професор велике школе; Стојан Марковић, проф. и ректор вел. школе; Панта Срећковић проф. вел. школе; Михаил Петковић, проф. вел. школе; Јован Бошковић, библиотекар народне библиотеке; архимандрит Нестор, проф. и ректор богословије; др. Лазар Докић, београдски лекар и проф. вел. школе; Јован Ђорђевић, проф. и директор

београдске гимназије; др. Јован Валента, проф. београдске гимназије; Милан Миловук, проф. и директор реалке; др. Војислав Бакић, проф. учитељске школе. Први збор имао је проsv. савет 2. маја, где је Др. Панчић проглашен за председника. Министарство просвете издаваће одсад двапут месечно „*Просветни Гласник*“.

(*Цензурални одбор за ревизију школских књига у Хрватској.*)
Задаћа је овом одбору, којег је Његова Преузвишеност бан тројене краљевине именовао, да разгледа све школске књиге, како за народне тако и за средње школе, с' гледишта моралнога и политичкога. Хрватски листови јако критикују постављање тог одбора. Међу именованим члановима не видимо ни једног заступника православне цркве.

(*Више девојачке школе у Загребу.*) Загреб, који свега броји 19,857 житеља, имао је г. 1878/9. три више девојачке школе и то: једну грађанску и две приватне код милосрдних сестара, од којих једна „извајска“ са правом јавности, а друга у „гојишту“ без тог права. Свака тих школа има 4 разреда, а у грађанској вишој девојачкој школи имао је 5. разр. паралелку; иста стаје варошку касу годишње 12,670 ф. Јавну школу полазило је 180, приватну са правом јавности 186, гојиште 68, свега дакле полазише вишу девојачку школу у Загребу 434 ученице. Међу истима беше 24 православне вере. Учитељских сила било је свега 34, и то: на јавној 12, код милосрдница 22 (1 вероучитељ и 21 учитељица.)

(*Две наредбе, које се тичу српских комуналних учитеља у Шајкашкој.*) По жељи више наших читалаца саопштавамо дословно две наредбе, које је у последње време издало кр. школско надзорништво бачко-бодрошке жупаније. Обе су управљене месним школским одборима шајкашког округа. Прва под бр. 1630 гласи: „Више између учитеља комуналних школа у бив. шајкашком округу обратили су ми се молбом, да их ослободим од појачке дужности. На поднесак мој у овом предмету није за сада под 1. фебр. о. г. бр. 776. Њ. Преузвишеност г. кр. уг. министар богочасти и јавне наставе уз преслушање бачког грчко-источног епископа и администратора патријархата и обзиром на определена највише наредбе од 16. окт. 1877. могао молби комуналних учитеља места дати, т. ј, он је њих и на даље благоволео обвезати, да осим свију њихових црквено-појачких дужности имају и од сада у школи предавати старославенски језик, читање апостола и црквено појање. Извешћујући о овом путем школских одбора дотичне учитеље ради строга обдржа-

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

вања, налажем уједно поводом подигнутих тужаба против владања некојих учитеља најозбиљније, да комунални учитељи по наређењу школског одбора децу у цркву воде, тамо на њих назе и да претходе уопште добрим примером како у школи тако и у животу. У Сомбору 26. фебр. 1880. Фрања Цирус с. р. кр. саветник и школски надзорник. — Друга наредба под бр. 451. гласи: „У смислу §. 25. уредбе за народне школе у бив. војеној крајини од 16. окт. 1877. дужне су дотичне вероисповедне општине да се старају за наставу у вери и благодарености. У Сомбору 18. марта 1880.“ Потпис као горе.

(Учитељски приправници, који добише оспособљење на професионалној препарандији) не могоше по постојећем закону у троједној краљевини бити проглашени за дефинитивне учитеље док се не подвргну поновном испиту у јавној препарандији. У след тога обратише се више учитеља у беловарској жупанији, на које се односи тај закон, предстојнику одељења за јавну наставу представком, у којој молише, да се гледе њих одустане од законског наређења и да се прогласе за дефинитивне. На то добише под 19. мартом о. г. бр. 1745. одлуку, у којој се вели: да си земаљска влада гледе оних учитеља, који су конфесионалне препарандије свршили прије школске године 1877. придржаје у случајевих особита обзира вриједних одустати ради дефинитивнога наименовања њихова од увјета да се накнадно буду дужни подврћи учитељском испиту на јавној земаљској препарандији“. (Родољуб).

КЊИЖЕВНИ ПРИКАЗИ.

19. *Народни лечник*. Поука о животу и здрављу пише Др. Милан Јовановић. Књига II. У Новом Саду. Издање штампарије А. Пајевића 1880. с. 68.

Децу ову збирку лечничких поука препоручили смо нашим читаоцима још у 2. бр. III. Л., кад смо јавили, да је угледала света I. књига. И овој другој књизи врло је одабран садржај; у њој се налазе ови чланци: 1. Рачунајмо са нашим животом! Једна реч очевима и— „оцима.“ 2. Како ваља повијати децу? 3. Шта не ваља у женској одећи? 4. Обичаји што нас тару и море II. 5. Једна прича о ваздуху. 6. Пазимо на воду! 7. Примери големе старости. Особито би обратили пажњу на први чланак, у ком писац износи предлог, да се у патријаршеској „администрацији“ усредреди статистичко одељење; по нашој црквеној организацији било би материјала за то

доста, само би требало да има кога, па да скупи све то у прегледну целину. Тада би тек јасно видели, како стојимо са животом и привредом нашег народа. — Од „Народног лечника“ изаћи ће ове године још 2 књиге. Све 4 књиге стају само 1 ф., а претплату на њих прима штампарија г. Пајевића.

20. *Ustav kraljevina Hrvatske i Slavonije. Za obće pučke i gradjanske škole. Sabrao i složio Marijan Vuković, kr. županijski školski nadzornik. U Belovaru. Nakladom knjižare J. Fleischmanna. 1879. 4 с. 52. Цена 45 н.*

Сличне књиге изашле су већ пре у српском за Угарску од *Јована Поповића* и *С. В. Поповића*. И у књизи г. *Вукковића* сабрано је све, што сваки грађанин треба да зна о уставу своје домовине. Стављено је шта више и уређење Босне и Херцеговине, за које земље г. писац вели, „да по свом наравском и хисторичком праву спадају под целокупност своје мајке земље Хрватске.“ Црквеној управи у подручју карловачке „патриархије“ посвећено је пуних 5 страна. Међу епархијама спомиње се и будапештанска, а треба да стоји будимска. Чудимо се, да и г. *Вуковић*, ког смо слушали хвалити као трезвена мужа, не зна за Србе у Хрватској. Међу народностима у Хрватској спомиње он Мађаре, Немце, Талијане, Чехе, Словаке, па и Жидове и саме Цигане, али Срба нема. Је ли то достојно озбиљна човека? Онда се не чудимо, што се у његовој жупанији, у којој има много српских школа, па дакако и Срба, догађају тако често „квиринијаде.“ Може ли земаљска влада дозволити, да се така књига употребљава у школама? Та у њој се „нијече,“ што је земаљски сабор закључком својим гласно и јасно признао пред целим светом! — За становнике „селишта“ вели г. писац, да живе „већином од заслуге.“ А да од чега живе други становници већином?

Р А З Н О.

(*Српска виша дeroјачка школа у Новоме Саду*) приредила је 10. маја беседу с играчком у корист својим сиромашним ученицама.

(*Књижевне вести*). Изашао је из штампе *Летопис Матице Српске*. Уређује А. Хаџић. Књига 122. Свеска II. за годину 1880. У овој су свесци ови чланци: 1. Основа лепоте у свету с особитим обзиром на српске народне песме. (Наставак). Написао др. Лаза Костић. 2. Матица српска. Друго доба. Од А. Хаџића. 3, У плиткој води. Приповетка С. В. Поповића. 4. Ра-

сток, и како се њим бојадише коса. Од проф. М. Петровића. 5. женидба у Срба на седу. Од Ј. Миодраговића. 6. Књижевне оцене од др-а Милана Савића и С. В. Поповића. — Изашла је: „*Касија царица роман Милована Видаковића*. У Н. Саду, издање српске књижаре браће М. Поповића. 1880.“ цена 80 н. Ово је четврто издање тог међу старијом публиком обљубљеног дела нашег заслужног романописца. Исто је приређено по првом издању, које је изишло 1827. трошком Матице српске. Ради лакшег читања и разумевања пренесено је ово издање на данашњи правопис и књижеван језик српски угађајући местимице и карактеристици стила пишчевог.

(*Престолонаследник чита апостол.*) На Цетињу је на ускршњој служби читао први пут апостол Њ. Светлост црногорски престолонаследник и то како јавља Г. Ц. на задовољство свог узвишеног оца и на усхићење присутнога народа, који је том приликом видео крепку лозу своје високе династије, где служи Богу као верни син вере православне. Живео такав престолонаследник! и слава таком оцу! и благо народу, којим влада така династија!

(*За варошког леџника на Цетињу*) изабрат је др. Милан Јовановић Батут, уредник „Здравља.“ Познавајући отличне способности изабраника честитамо Црној Гори на таком врском добитку!

(*За надзорника текелиног завода у Пешти*) изабрат је адвокат Младен Јоцић из Бечеја.

(*Срби у Боци Которској.*) Изисао је „Шематизам православне епархије бококоторске, дубровничке и спичанске за годину 1880.“ Гост овај долази нам сваке године и већ то казује, каква вредна рука управља овом српском епархијом у Аустро-Угарској. По берлинском уговору припао је спичански предео под нашу монархију, а влада је ставила тамошње православне под духовну управу бококоторског епископа. Приликом каноничне своје посете покупио је преосвећени г. епископ Герасим статистичке податке о том пределу, у њему се налази једна парохија са 4 главна села, у којима има 158 домова са 679 душа. — Цела епархија има 43 парохије, које су раздељене на 4 протопресвитерата и 8 манастира. Број цркава је 203, домова 5252, душа 26599. Духовних лица има свега 54. Родило се 1879. год. 849, а умрло 1212, т. ј. родило се 3·2% а умрло 4·6%. Ова жалосна чињеница улива највећу бригу за будућност Српства у Боци Которској!

(*Срби у Панчеву*) опадају рапидно. Као што „Здравље“

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNIJR.BS

у једној белешци доноси, опао је број српских становника од г. 1870.—1879. за 576 душа. Зарета жалосна перспектива за будућност!

(*Аустро-угарско географско друштво*) именовало је за свог дописног члана гђу Серену. То је прва женска, која је тако у нашој држави отликована. Гђа Серена бави се сад у Цариграду, а изашла је на глас својим путевима по Персији и Кавказу.

ПРОМЕНЕ У ШКОЛСТВУ.

Секретар I. кл. кнеж. српског министарства просвете Милан Ђ. Милићевић наименован је за главног надзорника школа.

Учитељ у Вршцу Драгомир Путник изабран је за учитеља женске школе у Батоњи.

УПРАЖЊЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА.

— Тражи се учитељ у Немету. Плата је 300 ф., 24 кибли жита, 6 кибли кукуруза, 2 ланца земље, огрев и 50 н. од погроба. Рок до 21. маја. Молбенице се шаљу председништву црквено-школске општине у Немету (р. Gyertyámos.)

— Тражи се учитељ у српској Пожежени. Исти мора још да зна румуњски и мађарски. Плата је 300 ф., 12 к. мет. дрва и слободан стан. Рок до 15. јуна п. р. Молбенице управљене на министарство просвете шаљу се управном одбору краповске жупаније у Лутош.

— У Мостару су дали оставку на своја места на тамошњој српској школи учитељ Јово Шестановић и учитељице Рахила Поповићева и Милка Станојевићева, Ко жели да заузме њихова места, нека се по жељи српско-православне општине Мостарске јави г. Н. Ђ. Вукићевићу, управитељу учитељске школе у Сомбору.

ЈАВНА КОРЕСПОНДЕНЦИЈА.

Читаоци смедеревског јединства. Примили смо 1 фор. као претплату за другу четврт. Претплатнике из Србије молимо, да нам новце шаљу у препорученом писму; овако смо за вашу 1 фор. морали опет да платимо 36 н. поштарине. — Г. Јов. Настику у Септомашу. Лист и. Голубског шаље се и Живану Филиновићу, учитељу у Дубовцу у ковинском срезу. И од наше стране нека му је топла хвала! — „Г. С. Н. Давидовић Бујојно“. Претплата ваша траје до краја јодине. — Г. М. Орловић Власеница. Треба још 50 н., па сте иреглаћени до краја јодине. — Г. С. Ј. у Ч. Хвала на извештају, којом нам исцариште жељу. Благодарно примамо Ваше обећање. Штатут онај сувише је дур, да би га могли у листу донети. — Молимо господу, који примају лист а пису још послали претплату, да нам се што пре одузе.

Издаје и уређује: НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ.